

František Antonín hrabě Špork

* 9. března 1662 Lysá nad Labem
† 30. března 1738 Lysá nad Labem

František Antonín hrabě Špork jako dítě
Zdroj: správa hospitalu Kuks

František Antonín hrabě Špork
Zdroj: správa hospitalu Kuks

Pocházel z původně selské rodiny Šporků (Šporků), která byla povýšena do hraběcího stavu teprve r. 1664 díky odvaze jeho otce Jana Šporka, který jako mladý vstoupil do armády. Otec se v habsburské císařské armádě nejvíce vyznamenal během bojů proti Turkům. Získané jmění rozšiřoval a přikoupil panství Lysá nad Labem, soušední panství a postupně další statky. Po jeho smrti byl František Antonín pánem Malešova, Lysé nad Labem, Kuksu, Konojed, Choustníkova Hradiště a Heřmanic.

Jako mladý usiloval o světské tituly. Chtěl se ve všem vyrovnat staré rodové šlechtě, která mu ovšem vždy dávala najevo, že mezi ní kvůli svému příliš čerstvému erbů nepatří.

Erb rodu Šporků ►

Roku 1690 byl jmenován komořím, rok nato jedním z mistrůdržitelů a roku 1692 „skutečným tajným radou“. František Antonín hrabě Špork byl také milovníkem a „mecenášem umění“. Přivedl do Čech významné umělce (sochaře Matyáše Bernarda Brauna a rytce Michaela Heinricha Rentze), zakládal knihovny a divadla. Z Francie nechal Špork dovést do střední Evropy lesní roh, založil v Lysé školu hry na tento nástroj, který se poté stal součástí zejména lovecké hudby v Čechách. Ač vychován jezuitu, ve svém životě vystupoval hrabě jako ostrý kritik společenských a náboženských poměrů monarchie a jako zastánce myšlenek náboženské tolerance a stoupenec jansenismu.

Tímto postojem se dostal do konfliktu nejen s jezuitským řádem, ale i s dalšími ochránci bigotního katolictví. Na podporu těchto myšlenkových proudů vydával knihy ve své soukromé tiskárně v Lysé nad Labem. František Antonín se v roce 1686 oženil s dvacetiletou Františkou Apollonií, rozenou von Swéerts zu Reist (1667–1726). Ze šťastného manželství se narodily tři děti: dcery Eleonora Františka (1687–1717) a Anna Kateřina (1689–1754) a syn Jan František Antonín Josef Adam (narozen 1699), který však zemřel ve věku necelých dvou měsíců.

Františka Apollonie Šporková
Zdroj: správa hospitalu Kuks

Anna Kateřina Swéerts Šporková
Zdroj: správa hospitalu Kuks

V roce 1718 hrabě Špork přijal za adoptivního syna Františka Karla Rudolfa ze Swéerts-Reistu, manžela své dcery Anny Kateřiny, který se stal spolu se svou manželkou dědicem šporkovského majetku a nositelem spojeného rodového jména Swéerts Šporek.

František Karel Swéerts Špork
Zdroj: správa hospitalu Kuks

Matyáš Bernard Braun na rytině J. Balzera
Zdroj: správa hospitalu Kuks

František Antonín hrabě Špork zemřel 30. března 1738 v Lysé a byl s velkou okázalostí pohřben v rodinné hrobě v Kuksu.

1. Lysá nad Labem

František Antonín Špork po převzetí lyského panství započal nejříve s přestavbou zámku. Nechal zbořit starší budovu loveckého záměčku krále Ferdinanda III., kterou zcela přestavěl a vyzdobil ji monumentálními nástěnnými malbami. Ve východním křídle nechal z původní záměcké věže zřídít krásnou kapli zasvěcenou sv. Třem králům. K zámku nechal postavit tzv. Rudolfovo křídlo na východní straně, které spojuje průjezdem záměcký areál se zahravdou. V zámku se nacházela nádherná knihovna, která obsahovala vzácné cizojazyčné tisky. Kromě knihovny se zámek pyšnil bohatou obrazárnou se 188 obrazy. Na svých stavbách Špork zaměstnával domácí i cizí umělce a řemeslníky mezi nimiž zvláště vynikl sochař Matyáš Bernard Braun a malíři Petr Brandl a Václav Vavřinec Reiner. Další své prostředky využil na vybudování záměcké zahrady a její sochařské výzdoby. Ta je svým pojetím zaměřena k životnímu cyklu člověka a přírody v jednotlivých proměnách. Jde o jedinečný barokní soubor, který můžeme u nás srovnávat pouze s plastikami v Kuksu. V Lysé sochař vypodobňoval jednotlivá roční období a přírodní živly. V těsné blízkosti zámku nechal hrabě Špork postavit loretánskou kapli zasvěcenou sv. panně Marii, při které v roce 1713 přistavil menší rezidenci pro šest mnichů – bosých Augustiánů. Ta byla po dvaceti letech přebudována v klášter. Stavbu projektoval Bartolomeo Scotti a roku 1739 ji po smrti Františka Antonína dokončil Anselmo Lurago. Swéerts Šporkové vlastnili panství až do roku 1851, kdy je prodali Rohanům. Ještě před tím byly ze zámku odvezeny šporkovské umělecké sbírky a knihovna na zámek Kuks. Mnoho vzácných knih propadlo později zkáze, protože se s nimi na zámku topilo. V současné době zámek slouží potřebám domova se a v prostorách kláštera je umístěn Státní okresní archiv.

5. Hlavenec

Lovecký pomník císaři Karlu VI. je nejvýznamnější památkou v obci. Hrabě František Antonín Špork dal v letech 1724–5 postavit u obce Hlavenec na zdaleka viditelném místě monumentální pomník na počest císaře Karla VI. V roce 1723 byl v Praze korunován na českého krále císař Karel VI. a při této příležitosti se konaly císařské hony v Brandýse. Při hostině po vydatném lovu 3. listopadu 1723 dekoroval Špork císaře Karla VI řádem Svatohubertským (lovecká trubka). Pomník je věnován sv. Hubertu a nesl v minulosti pamětní nápis v jazyce německém i českém, oznamující udělení řádu císaři Karlu VI. Unikátní architektonické řešení včetně urbanistického zapojení do krajiny navrhl Ferdinand Maximilián Kaňka a autorem sochařské výzdoby byl Matyáš Bernard Braun. Uprostřed mezi sloupy pod baldachýnem se nachází socha císaře Karla VI. v životní velikosti, oděného do antické kroje. Celý pomník je vyhotoven z pískovce a jeho celková výše je 8–9 metrů

2. Poustevna u Sv. Václava

František Antonín Špork pečoval o Lyské panství a rozvíjel jej. Součástí lyského panství byly rozsáhlé lesy, které uspokojovaly nejednu hraběcí zálibu a rozkoš. Pro potěchu ducha v nich začal budovat takzvané eremitáže neboli poustevny. Ty neměly sloužit pouze poustevníkům, byl to především útulek k rozjímání a duševní očistě. Druhá jejich funkce byla určena pro hosty, aby se mohli kochat krásou přírody a uměleckými výtvary tam umístěnými. Z pousteven postavených na lyském panství vynikala především ermitáž sv. Václava, která byla zřízena roku 1697 západním směrem od Lysé, v místech, kde se stýkalo panství s císařským panstvím brandýským. V malé kapličce byl zbudován také oltář, na kterém byla znázorněna smrt sv. Václava. Před ní byly později v roce 1710 umístěny dva andělé v nadživotní velikosti. Proti kapličce stálo okrouhlé stavení s bytem pro kněze. První poschodí bylo určeno pro vrchnost.

6. Zámek Kokořín

František Karel Swerts Špork koupil Kokořín roku 1740 a od něho jej v témže roce převzal syn Jan František Kristián. Vznikl jednopatrový venkovský barokní zámek z pol. 18. st. obdélného půdorysu s vystupujícím krátkým křídlem s věžemi, nad kterým stojí věžka krytá cibulovou bání. Zámek je hodnotným barokním záměckým areálem, jehož součástí jsou provozní budovy, zahrada, park a ohradní zdi s bránou. Nádvorí je nepravidelně oválné, s drobnou stavbou původní kovárny uprostřed (nyní již ruina). Původně byl Swerts Šporky postavený jako drobné sídlo s hospodářským dvorem, které později přešlo na další generaci a stalo se majetkem dcery Jana Františka Kristiána hraběnky Barbory O'Reillové. Za jejího panování se zámek upravil a vznikl i přírodní krajinářský park. V roce 1807 však Kokořín prodala. Později, koncem 19. století koupil areál poštovní podnikatel a císařský rada Václav Špaček, majitel nedalekého hradu, jehož syn Jan zde do roku 1932 areál provozoval, a který ho pak též dále přeprodal. V současné době je zámek v soukromém vlastnictví, veřejnosti nepřístupný.

3. Zámek Bon Repos

Zámek si nechal na vysoké vyvýšenině s plochým temenem vybudovat po roce 1718 František Antonín Špork k odpočinku, meditaci, a hlavně k provozování jeho oblíbené činnosti – čízbě, tedy lovu ptáků. Nazval ho La Maison de Bon Repos, tedy „Dům oddechu“, zkráceně jen Bon Repos. Celý areál byl pojat pochopitelně jako velké umělecké dílo – interiéry i fasády pokryly unikátní fresky (většinou zachované a postupně obnovované), sochami ho vyzdobil Matyáš Bernard Braun (zachoval se originál sochy Máří Magdalény a kašna) a park doplnily další dodnes dochované stavby, jako je kaple sv. Jeřoných, Čínský pavilon a podobně. Zajímavostí jsou bezpochyby dochované nápisy ve spojovací chodbě, na kterých hrabě Špork neľichotivě častuje i karikuje své nepřátele.

7. Zámek Vidím

Panství Vidím koupil v roce 1743 hrabě František Karel Rudolf Swéerts Špork, zeť a adoptivní syn Františka A. Šporka. Swéerts Šporkové nechali v pol. 18. stol. vybudovat v tehdejší Horní Vidimi nedaleko kostela sv. Martina barokní zámek, který měl původně obdélníkový půdorys, byl patrový s hranolovitou věží s cibulovitou bání. Současně se zámek byl založen rozsáhlý park s několika vřezemi překlenutými můstky. Výzdobu parku doplnily ve druhé polovině 18. stol. sochy antických bohů a amorků. Současná podoba zámku však pochází až z roku 1898, kdy bylo přistavěno západní křídlo a parku vřesky romantickou podobu gloriol/zahradní pavilon s litými sochami antických hrdinů. Od té chvíle také hovoříme o stavbě pseudo nebo neobarokní. V současné době zámek slouží jako domov seniorů a není určený k prohlídkám.

4. Horní Krnsko

Zámek Krnsko na konci 18. století koupil Jan Václav Špork (pravník F.A. Šporka), rada apelačního soudu, ředitel dvorní a komorní hudby ve Vídni. Se synem Leopoldem (1758 - 1841), který byl nejvyšším sudím a strážcem Koruny české, se zasloužili o rozkvět zámku. Záměckou knihovnu doplnili vzácnými manuskripty. Nad vjezd do zámku umístili bohatou obrazárnu a do západního křídla sbírku zbraní. V obrazárně bylo 22 portrétů Šporkovy rodiny, nechyběl ani papež Benedikt XIII. Obrazy byly v empírových a rokokových rámech, které byly ozdobeny válečnými, loveckými nebo fezanými emblémy. V prvním patře bývala domácí kaple, ve které byl oltář z počátku 18. století a zdobil ho obraz svaté Trojice. Na stěnách visely obrazy svatého Antonína Poustevníka, svatého Jana Nepomuckého a Panny Marie Bezdězské. V kapli byly dva misály, jeden z roku 1712 vytištěný v Olomouci, druhý z Prahy roku 1755. Následně pak Josef Maria Špork (1795–1850) zámek opravoval, ale současně se zbavil většiny cenných věcí. Ve veřejné dražbě na záměckém dvoře rozprodal nábytek, knihovnu i sbírku zbraní. Když se zbavil všech pro něj nepotřebných věcí, zařídil zámek novým nábytkem. U zámku založil anglický záměcký park. Šporkové sídlili v Krnsku až do roku 1873, kdy panství koupil Eugen Vratislav z Mítrovic.

8. Želízky

Nacházíte se na začátku, popřípadě na konci putování Po stopách Šporků. Tato „historicko-naučná trasa“ prochází místy, kde rod Šporků zanechal na našem území výrazné, stavebně architektonické stopy. Rod Šporků měl v českých dějinách významný vliv, většina informací k rodu Šporků se zužuje na barokní hospital Kuks. Bohužel již málo se ví o tom, že František Antonín hrabě Špork vy-budoval více hospitalů, a rod Šporků měl více "držav". Jednalo se o množství zámků a dalších objektů. Hlavním sídlem rodu Šporků bylo panství Lysá nad Labem, které hrabě Špork získal za vojenské zásluhy spolu s povýšením do šlechtického stavu. Hrabě Špork postupně majetek rozšířil a vybuďoval a vlastnil množství dalších zámků, záměcků, hospodářských areálů atd. Byl i zakladatelem řádu svatého Huberta a celé řady tzv. zařízení pro chov a lov zvířete (bažantnic, obor a číhadel). Šporka je proto nutno považovat za zakladatele myslivecké etiky v Evropě, přinejmenším ve středoevropské oblasti a cílevědomého mysliveckého hospodaření se zvířeti. Hrabě Špork měl obrovský vliv i na kulturní rozvoj v Čechách. Jako mecenáš umění přivedl do Čech např. Matyáše Brauna, který zde založil své sochařské dílny. Díky tomu je velké množství barokních soch z dílny tohoto umělce. Na tomto místě je možno vykročit a seznámit se i s další českou osobností, která na Liběchovsku působila a zanechala zde svůj, zejména sochařský, odkaz. Václav Levý se v nedalekém okolí představuje galerií pod širým nebem, kterými vás provede nedaleký okruh Václava Levého. Vydejte se s námi po stopách Šporků.

Historicko-naučná trasa místy, kde rod Šporků zanechal výrazné, stavebně architektonické stopy.

ŠPORKŮ

PO STOPÁCH ŠPORKŮ

Vydáno v roce 2025 společným projektem
MAS Dolní Pojizeří z.ú. a MAS Vyhličky z.s.

Dolní Pojizeří z. ú.
Kostelní Hlavno 12
294 76 Kostelní Hlavno
kancelar@dolni-pojizeri.cz
www.dolni-pojizeri.cz

MAS Vyhličky z.s.
nám. Míru 30
276 01 Mělník
info@vyhlicky.cz
www.vyhlicky.eu

Texty: MAS Dolní Pojizeří, z.ú. a MAS Vyhličky, z.s.
Foto: archivy MAS Dolní Pojizeří z.ú. a MAS Vyhličky z.s.
Mapové podklady: SHOCart spol. s r.o.
Turistické trasy: Ivan Večel, KČT Mělník

Grafická úprava a tisk:
Tomáš Kubek, FARGO studio s.r.o.

PO STOPÁCH
ŠPORKŮ

Trasa po stopách Šporků je určena především pro pěší tursitiku, ale terén, stav turistického značení a množství upravených cest na trase či v okolí umožňuje, aby trasu absolvovali s mírnými změnami i cykloturisté. Předpokladem budou mírné odchylky od samotné vyznačené trasy, s využitím značených cyklotras, anebo málo frekventovaných silnic 3. třídy nebo sjízdných neznačených cest.

DOPORUČENÁ
PĚŠÍ TRASA

(v mapě vyznačena fialovou barvou)

BOD TRASY	KM OD STARTU	MÍSTO TRASY	NÁVAZNOST NA VEŘEJNOU DOPRAVU	CO NEMINOUT V OKOLÍ
Start	0,0 km	Ovčáry	žst. Ovčáry, trať 072 Ústí n. L. - Nymburk	
Pomník Hlavenec	3,0–5,0 km	U zdymladla – Křenek		koupaliště Lhota
	8,2 km	Lhota – Dřísy		pomník císaře Karla VI.
	11,8 km	Hlavenec	bus PID 669, Brandýs n. L., St. Boleslav	
	17,5 km	Hlavenec	(bus PID 670 (Brandýs n. L., St. Boleslav) (dálnice D10, parkování)	města Stará Boleslav kostel sv. Václava a Brandýs n. L. zámek
	19,5 km	Sojovice	(odbočka k žst. Otradovice)	
Kaple sv. Václava Lysá nad Labem	24,6 km	Kaple sv. Václava		kaple sv. Václava
	30,0 km	Lysá n. Labem	žst. Lysá n. L., trať 072 Ústí n. L. - Nymburk, bus PID 315, Praha, 431,432 Benátky n. J.	zámek Lysá n. L., výstaviště, park Miraculum Milovice
Zámek Bonrepos	36,3 km	Čihadla - zámek Bonrepos		zvonice
	40,3 km	Předměrice n. L.	bus PID 315, 403, 667 (Praha, Brandýs n.L., St. Boleslav	zámek Benátky n. J.
	46,9 km	Benátky n. J.	bus PID 315, 403, 667 - Praha, Brandýs n.L., St. Boleslav	Zřícenina hradu Dražice n. J., Jabkenice
	50,0 km	Dražice n. J.	bus PID 315, 403, 667 - Praha, Brandýs n.L., St. Boleslav	Zámek Horký n. J., zámek a muzea Dobrovice
	52,3 km	Horký n. J.		
Horní Krnsko	58,5 km	Krnsko	žst. Krnsko, trať 070 Praha – Mladá Boleslav – Turnov	Zámek Krnsko, zámek Stránov, hradek Starý Stránov, Stránovský viadukt
	63,4 km	Mladá Boleslav	žst. bus nádraží 3,4 km, v blízkosti žst. Mladá Boleslav město	Hrad Mladá Boleslav, palác Templum Historicum, muzeum Škoda Auto, NPP Raouč – syslí kolonie, Mini Zoo Ekocentrum Zahradá, fontána Jizera
	69,8 km	Debř žst.	žst. Debř - trať 070 Praha – Mladá Boleslav – Turnov	Zřícenina hradu Michalovice, zřícenina hradu Zvířetice
	79,9 km	Březinka	1,6 km žst. Bělá p. B., trať 080 Mladá Boleslav – Česká Lípa	
	82,5 km	U Maršů		Sochy granátníků v areálu Valdštejsko
Zámek Kokořín	85,1 km	Pankrác		Hrad Bezděz
	87,7 km	Máchovo jezero		
	89,9 km	Žďár	(silnice Měsno – Nosálov – Doksy, parkování, možnost přerušení trasy)	
	94,3 km	Houska		Hrad Houska
	99,9 km	Ráj	Bus PID 695 (Mělník)	Koupaliště Měsno
Horní Vidim	103,8 km	Kokořín dolina	Bus PID 695 (Mělník)	Hrad Kokořín
	109,5 km	Jestřebice	Bus PID 474 (Mělník), 369 (Praha)	
	112,0 km	Vidim	Bus PID 400, 410 (Mělník, Praha)	Zámek Vidim
	121,9 km	Tupadly	Bus PID 400, 410 (Mělník, Praha)	
	122,7 km	Želízy	Bus PID 400, 410 (Mělník, Praha)	
Želízy - cíl				Plastiky Václava Levého

DOPORUČENÁ
CYKLO TRASA

(v mapě vyznačena fialovou barvou)

BOD TRASY	KM OD STARTU	MÍSTO TRASY	CYKLOTRASA PROBIHÁJÍCÍ S TRASOU PO STOPÁCH ŠPORKŮ	ODBOČKA NA DALŠÍ TRASU ČI ZKRÁCENÍ
Start	0,0 km	Ovčáry	Polabská cyklostezka (trasa 039)	
Pomník Hlavenec	3,0–5,0 km	U zdymladla – Křenek		
	8,2 km	Lhota – Dřísy		
	11,8 km	Hlavenec		
	17,5 km	motorest U Čtyř kamenů		
	19,5 km	Sojovice	Cyklotrasa 037 žst Lysá n. L., 8,4 km, anebo „Tankovka“	
Kaple sv. Václava Lysá n. Labem	24,6 km	Lysá n. Labem		Na Čihadla možno pokračovat po cyklotrase 0037
	30,0 km	Čihadla	Cyklotrasa 0041 a GW 17 „Jizera“ (Lysá n. L. - Benátky n. J.- Mladá Boleslav)	Cyklotrasa probíhá až po 71. km probíhá společně s trasou Po stopách Šporků
	40,3 km	Předměrice n. L.		
	46,9 km	Benátky n. J.		Odbočka na cyklotrasu 8202
	50,0 km	Dražice n. J.		Odbočka na cyklotrasu 0038 (směr Loučeh, Jabkenice)
Horní Krnsko	52,3 km	Horký n. J.		Odbočka na cyklotrasu 8151 (směr Chotětov a Bežno, anebo žst. Dobrovice, trať 071 Nymburk – Mladá Boleslav)
	58,5 km	Krnsko		Odbočka na cyklotrasu 143 (směr žst. Skalsko trať 076 Mělník – Mladá Boleslav)
	63,4 km	Mladá Boleslav žst.		
	69,8 km	Březinka	Cyklotrasa 8152 a 8157 (směr Bělá p. B., Bezděz, Doksy)	Cyklotrasa GW 17 Jizera pokračuje směr Turnov
	79,9 km	U Maršů		
Zámek Kokořín	82,5 km	Pankrác		
	85,1 km	Máchovo jezero		Odbočka na cyklotrasu 0061 (směr Bezděz a Sudoměř, žst. Bezděz trať 080 a 076)
	87,7 km	Žďár		Cyklotrasa 0014 (směr Okna 1,6 km a Doksy, žst. trať 080)
	89,9 km	Houska	Možno užít cyklotrasy 001, 003,0015.	
	94,3 km	Ráj		Cyklotrasa 142 (směr Mělník), 143 (směr žst. Měsno, trať 076 Mělník Mladá Boleslav), 211 (Dubá).
Horní Vidim	99,9 km			
	103,8 km	Kokořín dolina		
	109,5 km	Jestřebice		
	112,0 km	Vidim	Cyklotrasa 0012 (směr Tupadly a Želízy).	Cyklotrasa probíhá až do cíle v Želízích společně s trasou Po stopách Šporků
	121,9 km	Tupadly		
Želízy - cíl	122,7	Želízy		

